

ชื่อเรื่อง การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผู้ศึกษา นายทวิ โมราชาติ

ปีที่ศึกษา 25 52 – 2553

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียน ก่อนเรียน – หลังเรียน บทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และเพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนปลาเค้าวิทยานุสรณ์ อำเภอเมือง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาทดลองครั้งนี้ คือ บทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน - หลังเรียน จำนวน 50 ข้อ และแบบประเมินเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 15 ข้อ ใช้เวลาเรียน 12 ชั่วโมง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่า t - test

ผลการศึกษาทดลองครั้งนี้พบว่า บทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ในเนื้อหาหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา ด้วยบทเรียนสำเร็จรูป แสดงให้เห็นว่า การใช้บทเรียนสำเร็จรูป ประกอบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้รายงานสร้างขึ้น สามารถแก้ปัญหการเรียนรู้การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทเรียนสำเร็จรูป

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เล่ม
1

พระรัตนตรัย

นายทวิ โมราชาดิ

ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการ

โรงเรียนปลาค้าววิทยานุสรณ์

อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอำนาจเจริญ

คำนำ

บทเรียนสำเร็จรูป ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ชุดนี้ มีเนื้อหา
อยู่ใน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 หลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนา

ผู้จัดทำได้ศึกษา ค้นคว้า จากเอกสาร ตำราต่าง ๆ และนำมาเรียบเรียง
จัดทำเป็นบทเรียนสำเร็จรูป พร้อมนำภาพต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาประกอบ
บทเรียนสำเร็จรูปชุดนี้ มีทั้งหมด 12 เล่ม แต่ละเล่มนักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้
ตอบคำถาม ทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และทำกิจกรรมท้ายบทเรียน
ได้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ดีขึ้น

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทเรียนสำเร็จรูป ชุดนี้ จะช่วยพัฒนากระบวนการ
เรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทวี โมราชาติ

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

คำแนะนำการใช้บทเรียนสำเร็จรูป ก

แบบทดสอบก่อนเรียน จ

จุดประสงค์การเรียนรู้ 1

กรอบที่ 1 ความหมายของพระรัตนตรัย 2

กรอบที่ 2 ความหมายของพระพุทธ 7

กรอบที่ 3 ความหมายของพระธรรม 9

กรอบที่ 4 ความหมายของพระสงฆ์ 12

กรอบที่ 5 บทบูชาพระรัตนตรัย 16

กรอบที่ 6 ความหมายและคุณค่าของพระสังฆคุณ 9 18

กรอบที่ 7 ประเภทของสังฆคุณ 9 21

กิจกรรมท้ายบทเรียน 22

แบบทดสอบหลังเรียน 24

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน 26

บรรณานุกรม 27

คำแนะนำในการใช้บทเรียนสำเร็จรูป สำหรับครู

1. ครูควรจัดเตรียมบทเรียนสำเร็จรูปชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน
 2. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อประเมินความรู้เดิมของนักเรียน
 3. แจกบทเรียนสำเร็จรูปให้นักเรียนศึกษา และแนะนำวิธีการใช้บทเรียนสำเร็จรูป เพื่อให้นักเรียนจะได้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
 4. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้
 5. หากนักเรียนบางคนเรียนไม่ทัน ครูควรให้คำแนะนำ หรือมอบหมายให้ศึกษาเอกสารเพิ่มเติมในเวลาว่าง
 6. หลังจากนักเรียนศึกษาบทเรียนสำเร็จรูปเสร็จแล้ว ครูและนักเรียนช่วยกันสรุป
 7. ครูบันทึกคะแนนแต่ละคนไว้เพื่อการประเมิน การพัฒนาและความก้าวหน้า หากนักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ครูควรจัดซ่อมเสริมให้นักเรียน
-

คำแนะนำในการใช้บทเรียนสำเร็จรูป สำหรับนักเรียน

1. บทเรียนสำเร็จรูปเล่มนี้ นำเสนอเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง พระรัตนตรัยและสังฆคุณ 9
2. บทเรียนนี้ไม่มุ่งการทดสอบ แต่มุ่งให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองอย่าง ซื่อสัตย์
3. นักเรียนควรศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เข้าใจ ก่อนที่จะเรียนบทเรียน สำเร็จรูป
4. ขอให้นักเรียนศึกษาด้วยความมั่นใจ ถ้าทำไม่ได้ก็ดูบทเรียนที่ผ่านมา และคำตอบของนักเรียนสามารถตรวจดูได้จากเฉลย
5. ก่อนที่นักเรียนจะศึกษาบทเรียนสำเร็จรูป ควรทำแบบทดสอบก่อนเรียน และเมื่อศึกษาเนื้อหาจบแล้ว ควรทำแบบทดสอบหลังเรียนด้วย เสร็จแล้ว ตรวจคำตอบจากเฉลย นักเรียนจะได้ทราบว่าเราทำถูกหรือไม่
6. เมื่อนักเรียนศึกษาและทราบผลการประเมินตนเองแล้ว ให้เก็บเอกสารที่ นำมาใช้ในการเรียนให้เรียบร้อย

1. ข้อใดคือ ความหมายของพระรัตนตรัย

ค. พระพุทธเจ้า ง. พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

ก. พระไตรปิฎก ข. พระสงฆ์

3. เพราะเหตุใดจึงกล่าวว่า พระสงฆ์เป็นตัวอย่างชีวิตของชาวพุทธ

ก. เพราะสอนให้คนละจากตัณหา

ข. เพราะสอนให้ทุกคนช่วยเหลือตนเอง

ค. เพราะสอนให้ทุกคนต้องได้ในทุก ๆ อย่าง

ง. เพราะสอนให้คนมีความพยายามสร้างอนาคต

4. หน้าหลักของพระสงฆ์ คือข้อใด

ก. บำเพ็ญเพียร ข. ทำตัวเองให้เป็นคนดี

ค. ศึกษาและเผยแพร่หลักธรรมทางศาสนา ง. สวดมนต์ ภาวนา

5. ข้อใด “ไม่ใช่” คุณความดีของพระสงฆ์สาวก

ก. เป็นผู้ควรแก่ของทำบุญ ข. เป็นผู้ควรแก่การจับต้อง

ค. เป็นผู้ควรแก่การกราบไหว้ ง. เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ

6. ข้อใดคือความหมายของ “อธิษฐาน”

- ก. การเคารพบูชา ข. การขอพรจากพระ
- ค. ความตั้งใจแน่วแน่ ง. ความเจริญรุ่งเรือง

7. พระไตรปิฎก คืออะไร

- ก. นิทาน
- ข. หนังสือเรียน
- ค. หนังสือบันทึกคำสอนของอิสลาม
- ง. คัมภีร์บันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้า

8. ใครปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธได้ดีที่สุด

- ก. นื่องตื่นแต่เช้าใส่บาตร
- ข. แนนไปทำบุญเฉพาะวันพระ
- ค. ตุ่ม ไปวัดทุกวัดเพราะแม่บังคับ
- ง. ตีฟังธรรมและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน

9. พระพุทธศาสนาสอนคนไม่ให้ประมาทตามข้อใด

- ก. ฝึกให้รู้จักทุกข์ สาเหตุแห่งทุกข์ และหนทางพ้นทุกข์
- ข. ฝึกให้มีความชำนาญในการทำงานต่าง ๆ
- ค. ฝึกให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก
- ง. ฝึกให้มีสติกำกับตนเองอยู่เสมอ

10. ชายไทยที่มีอายุเท่าไร จึงจะสามารถบรรพชาได้

- ก. 18 ปี ข. 20 ปี
- ค. 15 ปี ง. 16 ปี

พระรัตนตรัย

สาระสำคัญ

สิ่งเคารพสูงสุดของชาวพุทธ ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ รัตนะทั้ง 3 นี้มีคุณความดีอันยิ่งใหญ่ต่อชาวพุทธเราในฐานะเป็นชาวพุทธ จึงควรศึกษาและระลึกถึงพระรัตนตรัยด้วยความเคารพและเลื่อมใสศรัทธา

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายของพระรัตนตรัยได้
2. บอกความสำคัญของพระรัตนตรัยได้
3. วิเคราะห์ความหมายและคุณค่าของสังฆคุณ 9 ได้
4. ปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี

กรอบที่ 1

ความหมายของพระรัตนตรัย

คำว่า “รัตนตรัย” มาจากคำว่า “รัตน”
แปลว่า แก้วหรือสิ่งประเสริฐ
กับคำว่า “ตรัย” แปลว่า สาม
ฉะนั้นพระรัตนตรัย แปลรวมกันว่า
แก้วสามดวง หรือ สิ่งประเสริฐสามสิ่ง
ที่พุทธศาสนิกชนเคารพนับถือสูงสุด

สามสิ่งนับเป็นองค์ประกอบของศาสนาพุทธ คือ พระพุทธ พระธรรม และ
พระสงฆ์ ซึ่งจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของศาสนา 3 อย่างใน 6 อย่าง อันได้แก่

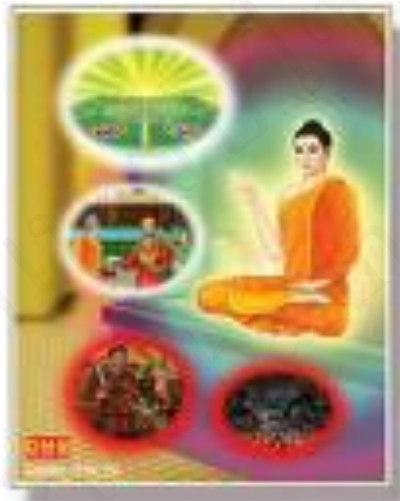
1. ผู้ให้กำเนิดศาสนา คือ พระพุทธเจ้า
2. คัมภีร์หรือหลักคำสอน คือ พระธรรม
3. สาวกหรือผู้สืบทอดศาสนา คือ พระสงฆ์
4. พิธีกรรมทางศาสนาหรือการประกอบพิธี
ทางศาสนกิจตามความเชื่อ
5. ศาสนสถานหรือวัตถุที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ทางศาสนา
6. ศาสนิกชนหรือผู้เลื่อมใสในศาสนา

ระดับความหมายของพระรัตนตรัย หรือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

ความหมายของพระรัตนตรัย หรือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จัดได้ 3 ระดับ
ดังต่อไปนี้

ระดับที่ 1

พระพุทธ คือ ท่านผู้ตรัสรู้ ซึ่งมีพระพุทธรูปเป็นองค์แทน

พระธรรม คือ ความจริงหรือสัจธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้

และนำมาสั่งสอน ซึ่งมีพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์

ทางพระพุทธศาสนาเป็นองค์แทน

พระสงฆ์ คือ พระอริยสาวกของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีภิกษุโดยทั่วไป

เป็นองค์แทน ผู้ซึ่งยังไม่เป็นพระอริยบุคคล

พระสงฆ์ในระดับนี้ เรียกว่า สมมติสงฆ์

ระดับที่ 2

พระพุทธ หมายถึง พระผู้ตรัสรู้เอง พระองค์คือ เจ้าชายสิทธัตถะ แห่งวงศ์ศากยะ ผู้สละละทิ้งชีวิตแบบชาวโลก เพื่อแสวงหาสัจธรรม หลังจากที่ พระองค์ตรัสรู้แล้ว ก็ได้ประดิษฐานพระพุทธศาสนาขึ้น

พระธรรม หมายถึง ความจริง หรือสัจธรรมที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบ และเผยแผ่ให้พุทธศาสนิกชนทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ได้เรียนรู้และปฏิบัติ

พระสงฆ์ หมายถึง สาวกของพระพุทธองค์ผู้เป็นพระอริยบุคคลแล้ว

ระดับที่ 3

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ รวมเป็นหนึ่งเดียวในระดับนี้
พระพุทธ ก็คือ พระธรรมคำสั่งสอน ดังพระพุทธวาทะที่ว่า
"ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา"

แสดงว่า พระพุทธภาวะ คือ พระธรรม และพระธรรมก็คือพุทธภาวะ
พระสงฆ์ในอุดมคติ ก็คือ พระธรรมที่ปรากฏในตัวท่านนั่นเอง

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ทั้ง 3 นี้ย่อมมี
คุณเกี่ยวพันเป็นอันเดียวกัน จะแยกออกจากกัน
โดยเฉพาไม่ได้ด้วยพระพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมก่อน
แล้วสอนให้พระสงฆ์รู้ธรรม พระธรรมนั้น
พระสงฆ์ยอมจำไว้ พระสงฆ์เป็นสาวกของ
พระพุทธเจ้า เป็นผู้สืบทอดพระศาสนาโดยกาละ
และเทศะไม่มีขอบเขตสุด พระพุทธ พระธรรม
พระสงฆ์ ทั้ง 3 อย่างนี้ เปรียบด้วยวัตถุวิเศษที่มี

ราคาอย่างสูง คือ แก้ว จึงเรียกพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ว่า รัตนะ คือ แก้ว ดวง
ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาก็ือนับถือแก้ว 3 ดวงนี้ว่ามีคุณ ย่อมจะเป็นที่พึ่งที่ระลึก
แก่ตน ย่อมมีอำนาจกำจัดภัยอันตรายต่าง ๆ ได้ จึงนับถือกราบไหว้ทำสักการบูชา
ตามวิธีแห่งข้อปฏิบัติในพระพุทธศาสนา

ผู้ที่ประกาศตนนับถือพุทธศาสนาที่เรียกว่า

พุทธศาสนิกชน หรือ พุทธมามกะ

ก็คือผู้ที่ประกาศรับนับถือพระรัตนตรัย

เป็นสรณะ คือเป็นที่พึ่ง เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวนำทางในการดำเนินชีวิต

จึงได้ชื่อว่า อุบาสกหรืออุบาสิกา ซึ่งมีความหมายว่า เป็นผู้เข้าไปใกล้ชิด

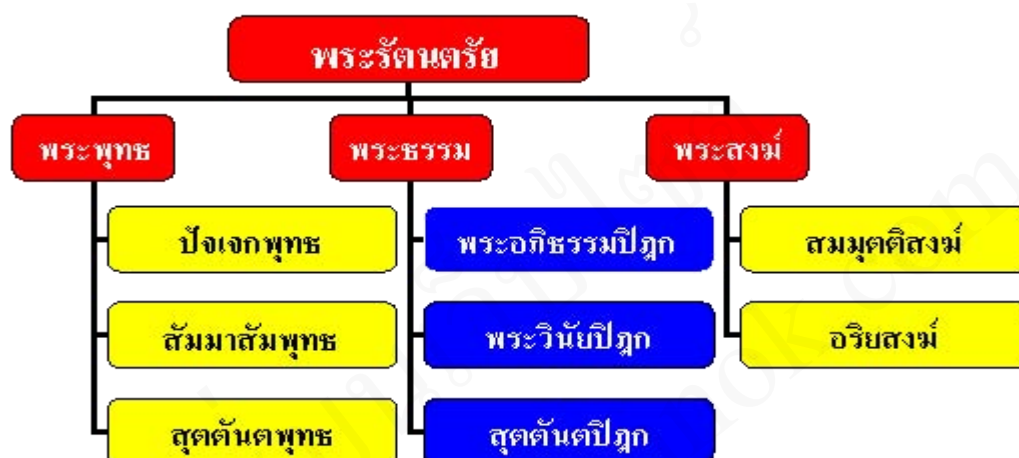
พระรัตนตรัย หรือว่ามีพระรัตนตรัยอยู่ใกล้ชีวิตตนตลอดชีวิต

พระพุทธมีความหมายอย่างไร

กรอบที่ 2

ความหมายของพระพุทธ

คำว่า **พุทธ** แปลว่า **ผู้รู้แล้ว**
 (รู้ในความเป็นไปในธรรมชาติทั้งปวง)
 ผู้ตื่นแล้ว (ตื่นจากความโง่เขลา
 ตื่นจากความมกมาย) ผู้เบิกบาน
 (ไม่มีสิ่งใดทำให้จิตใจเศร้าหมองอีกแล้ว)
 หมายถึง ผู้ที่ตรัสรู้หรือริยัสถ์
 คือ ความเป็นจริงที่ประเสริฐ 4 ประการ

พุทธ จำแนกออกเป็น 3 ประเภทได้แก่

1. ปัจเจกพุทธ หมายถึง ผู้ตรัสรู้ชอบด้วยตนเองแต่ไม่สามารถสอนให้ผู้อื่นตรัสรู้ตามได้ มี 5 พระองค์แห่งภัทรกัปป์ปัจจุบันนี้ คือ พระกกุสันธะ พระโกนาคมนะ พระกัสสปะ พระโคตม และ พระเมตเตยยะ (เรียกกันสามัญว่า พระศรีอาริย์ หรือ พระศรีอารยเมตไตรย)

2. สัมมาสัมพุทธ หมายถึง ผู้ตรัสรู้ชอบด้วยตนเองแล้ว สามารถสอนให้ผู้อื่นตรัสรู้ตามได้มีองค์เดียวเท่านั้น คือ สัมมาสัมพุทธเจ้า

3. สุตตันตพุทธ หมายถึง ผู้ตรัสรู้ตามคำสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า

พระธรรมมีความหมายอย่างไร

กรอบที่ 3

ความหมายของพระธรรม

ธรรม มีเสียงพ้องกับคำว่า ทำ ในภาษาไทย
ถ้าข้อความไม่ชัดเจนอาจเติมสระ อะ
เป็นธรรมะ แต่จะใช้คำว่า ธรรมะ เฉพาะเมื่อ
หมายถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเท่านั้น

ธรรม (ทำ) หรือ ธรรมะ (ทำ-มะ) เป็นคำที่มาจากคำภาษาสันสกฤต ธรรม แปลว่า
สิ่งที่แยกไว้ หมายถึง กฎหมาย หน้าที่ ยุติธรรม ความถูกต้อง คุณความดี คุณธรรม
ธรรมชาติ เป็นต้น

ในภาษาไทยใช้คำว่า ธรรม หรือ ธรรมะ

หมายถึง คำสั่งสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า
เนื้อหาสาระเรื่องราวที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน
ทั้งหมดทั้งสิ่งที่ดีและชั่วเรียกว่า ธรรม หรือ ธรรมะ

เช่น ทรงสอนเรื่องอริยสัจ 4 ความจริงอันประเสริฐ ทรงสอนเรื่องไตรลักษณ์ หรือ
อนัตตลักษณะสูตร สอนเรื่องกิเลส เรียกว่า ทรงสอนธรรมเรื่องกิเลส หรือทรงสอน
ธรรมะเรื่องกิเลส

ธรรม หมายถึง การประพฤติที่ดีที่ถูกต้องได้ เช่น ธรรมที่ประพฤติดีแล้ว นำสุขมาให้ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข โกรท ก็สรรเสริญการกระทำที่เป็นธรรม

ธรรม หมายถึง ความยุติธรรม เช่น ถ้าผู้ปกครองประเทศปกครอง ด้วยความเป็นธรรม ประชาชนก็เป็นสุข

เมื่อพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการแล้ว ก็ทรงมี พระมหากรุณาปรารภนาจะให้สัตว์โลกพ้นทุกข์ จึงทรงสั่งสอนเหล่าสาวกและ คนทั่วไปด้วยคำสอนต่าง ๆ คำสอนของพระพุทธเจ้านี้เรียกว่า พระธรรม

พระธรรม คัมภีร์ ของพระพุทธศาสนา เรียกว่า พระไตรปิฎก ประกอบด้วย พระอภิธรรมปิฎก พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก

อภิธรรมปิฎก หรือพระอภิธรรม หมายถึง ประมวลพระพุทธพจน์ หมวดพระอภิธรรม หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เป็นภาคทฤษฎี บทหลักธรรม และคำอธิบายที่เป็นหลักคำสอนล้วน ๆ ไม่เกี่ยวกับบุคคลหรือเหตุการณ์ เปรียบเสมือนวิชาวิทยาศาสตร์

พระวินัยปิฎก หรือ พระวินัย หมายถึง ประมวลพระพุทธพจน์หมวดพระวินัย คือพุทธบัญญัติเกี่ยวกับความประพฤติ ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมและการ ดำเนินกิจการต่าง ๆ ของภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ เปรียบเสมือนวิชากฎหมาย

พระสุตตันตปิฎก หรือ พระสูตร หมายถึง ประมวลพระพุทธพจน์หมวดพระสูตร คือ พระธรรมเทศนาคำบรรยายธรรมต่าง ๆ ที่ตรัสให้เหมาะกับบุคคลและโอกาส ตลอดจนบทประพันธ์ เรื่องเล่าและเรื่องราวทั้งหลายที่เป็นชั้นเดิมในพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้า สอนใครสอนเรื่องอะไร สอนที่ไหนเปรียบเสมือนวิชาประวัติศาสตร์

คำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงเทศนานั้นมีสาระสำคัญ 3 ประการ หรือ โอวาท 3 คือ ให้ประพฤติดี ให้ละความชั่ว และทำจิตใจให้ผ่องใส

นอกจากสาระสำคัญทั้ง 3 ประการนี้ พระพุทธเจ้า ได้ทรงชี้ให้เห็นถึงสาเหตุแห่งการเกิดทุกข์ การดับทุกข์ และวิธีปฏิบัติตนของพุทธบริษัท 4 เพื่อให้หลุดพ้นจากวัฏสังสาร วงจรของการเกิดดับ หลุดพ้นจากความทุกข์ต่าง ๆ ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

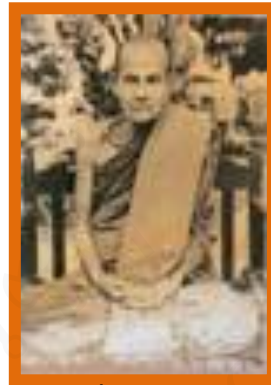

พระสงฆ์มีความหมายอย่างไร

กรอบที่ 4

ความหมายของพระสงฆ์

เรามักเรียกสมณเพศในพระพุทธศาสนาว่า “**พระสงฆ์**” แต่คำว่า “**สงฆ์**” นั้นหมายถึง องค์คณะของผู้เป็นสมณะมากกว่า แต่สมณะในพระพุทธศาสนาแต่ละรูปนั้น เรียกว่า “**ภิกษุ**” ซึ่งแปลตามรูปศัพท์

หลวงปู่มั่น ฐิตคุโต

หมายถึง “**ผู้ขอ**” มีรากศัพท์เดียวกันกับคำว่า ภิกษาจาร พระสงฆ์ หมายถึง สาวก หรือนักบวชที่เป็นผู้ชายในพระพุทธศาสนา เป็น 1 ใน 4 ของพุทธบริษัท เดิมเรียก นักบวชผู้ชายในศาสนาพุทธว่า “ภิกขุ” ในภาษาบาลี “ภิกษุ” ในภาษาสันสกฤต พระสงฆ์ เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสืบทอดพระศาสนาเพราะ เป็นศาสนทายาท ผู้สั่งสอนพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวต่อไป พระสงฆ์จึงต้องประพฤติปฏิบัติตน ให้ถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติของพระสงฆ์ที่ดี ตามพุทธบัญญัติ

พระสงฆ์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. พระอริยสงฆ์
2. พระสมมุติสงฆ์

พระอริยสงฆ์

13

พระอริยสงฆ์ พระสงฆ์ผู้บรรลุธรรมวิเศษ 4 ชั้นคือ

1. พระโสดาบัน
2. พระสกทาคามี
3. พระอนาคามี
4. พระอรหันต์

พระอริยสงฆ์ 3 ชั้นแรกจัดเป็นเสขบุคคล

ส่วนพระอรหันต์จัดเป็นอเสขบุคคล

เสขบุคคลมี 3 ชั้น ได้แก่

1. โสดาบัน
2. สกทาคามี หรือ สกิทาคามี
3. อนาคามี

ที่นับว่าเป็น “เสขบุคคล” เพราะผู้นั้น ยังต้องศึกษาต่อไปอยู่ (เสข = ผู้ยังต้องศึกษา) เนื่องจากยังไม่จบ “การศึกษา 3” (อริสีลศึกษา-อริจิตศึกษา-อริปัญญาศึกษา) ผู้พัฒนาตนผ่าน “การศึกษา 3” บรรลุธรรมเป็น “อาริยชน” จึงนับเป็นผู้เข้าสู่ “เสขภูมิ” พื้นเพของพระเสขะ คือ เข้าสู่ชั้นอาริยชนแล้ว จะเป็นชั้นหนึ่งชั้นใดใน 3 ก็ตาม แต่ยังต้องศึกษาอยู่ ยังไม่จบถึง “อรหันต์” อันเป็นภูมิสุดท้าย ผู้ยังไม่บรรลุธรรมเข้าขั้น “อาริยะ” ยังไม่ได้ชื่อว่า “เสขบุคคล”

พระอรหันต์ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

1. พระสุกขวิปัสสกะ (ไม่มีญาณพิเศษใด ๆ นอกจากรู้การทำอาสวะให้สิ้นไป (อาสวักขยญาณ) อย่างเดียว)
2. พระเทวิชชะ (ผู้ได้วิชชา 3 คือ รู้ระลึกชาติได้(บุพเพนิวาสานุสสติญาณ) รู้จติ และอุปติของสัตว์ทั้งหลาย(จุตูปปาตญาณ) รู้ทำอาสวะให้สิ้น(อาสวักขยญาณ)
3. พระฉฬภิญโญ (ผู้ได้อภิญญา 6 คือ แสดงฤทธิ์ได้(อิทธิฤทธิ์) หูทิพย์(ทิพยโสต) รู้จติและอุปติของสัตว์ทั้งหลาย(จุตูปปาตญาณ) ทายใจผู้อื่นได้(เจโตปริยญาณ) ระลึกชาติได้(บุพเพนิวาสานุสสติญาณ) และญาณที่ทำให้อาสวะสิ้นไป (อาสวักขยญาณ)
4. พระปฏิสัมภิทูปัตตะ (ผู้บรรลุปฏิสัมภิทา 4) ปฏิสัมภิทา ความแตกฉาน ปัญญาแตกฉาน มี 4 ชั้น ได้แก่
 - 4.1 อตฺถปฏิสัมภิทา ปัญญาแตกฉานในอรรถ ความแตกฉานสามารถอธิบาย เนื้อความย่อของภายิตโดยพิสดารและความเข้าใจ ที่สามารถคาดหมาย ผลข้างหน้าอันจะเกิดสืบเนื่องไปจากเหตุ
 - 4.2 รัมมปฏิสัมภิทา ปัญญาแตกฉานในธรรม เห็นคำอธิบายพิสดาร ก็สามารถจับใจความมาตั้งเป็นหัวข้อได้เห็นผลก็สืบสาวไปหาเหตุได้
 - 4.3 นิรุตติปฏิสัมภิทา ปัญญาแตกฉานในภาษา คือเข้าใจภาษา รู้จักใช้ถ้อยคำ ให้คนเข้าใจ ตลอดทั้งรู้ภาษาต่างประเทศ
 - 4.4 ปฏิภาณปฏิสัมภิทา ความแตกฉานในปฏิภาณ ได้แก่ ไหวพริบ คือ ได้ตอบปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันทั่วทั้งที่ แก้ไขเหตุการณ์ฉุกเฉิน ได้ฉับพลันทันการ

พระสมมุติสงฆ์

15

พระสมมุติสงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์ที่กำลังศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย บางครั้ง เรียกว่า พระ, พระสงฆ์, ภิกษุ, พระภิกษุ, พระภิกษุสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์ ปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดี ก็จะเป็นเหตุจูงใจประชาชนให้เกิดความศรัทธา เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

คำว่า พระสงฆ์ โดยทั่วไปจึงมุ่งถึงชายที่บวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ได้ปฏิบัติตามกฎหมายของสงฆ์ ที่เรียกว่า วินัยสงฆ์ ได้ศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า แล้วนำคำสอนนั้นไปถ่ายทอดแก่ประชาชนทั่วไป ไม่คำนึงว่าจะเป็นภิกษุรูปเดียว หรือเป็นคณะที่รวมตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป

บทสวดบูชาพระรัตนตรัยมีว่าอย่างไร

กรอบที่ 5

บทบูชาพระรัตนตรัย

บาลี

อ่าน

อรหํ สัมมาสัมพุทโธ ภควา
 พุทธํ ภควนุตฺตํ อภิวิทาเทมิ
 สุวาสุกาโต ภควตา ฐมฺโม
 ฐมฺมํ นมสฺสามิ
 สุปะฏิปันโน ภควโต สาวกสงฺโฆ
 สงฺฆํ นมามิ

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา
 พุทธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ (กราบ)
 สะหवासกาโต ภะคะวะตา ฐัมโม
 ฐัมมัง นะมัสสามิ (กราบ)
 สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ
 สังฆัง นะมามิ (กราบ)

แปล

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเป็นพระอรหันต์
 หมดจจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง
 ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง
 ข้าพเจ้าขอถวายพระพุทธานุญาต
 พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว
 ข้าพเจ้าขอนมัสการพระธรรม
 พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคปฏิบัติดีแล้ว
 ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสงฆ์

คุณค่าของสังฆคุณมีอะไรบ้าง

กรอบที่ 6

ความหมายและคุณค่าของสังฆคุณ 9

พระสงฆ์เป็นผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบเป็นหลักสำคัญมากในการสืบต่อพระพุทธศาสนาซึ่งได้รับการเคารพยกย่องอย่างสูงโดยจัดเข้าเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ คุณของพระสงฆ์โดยสรุปมี 9 ประการ เรียกว่า “สังฆคุณ” คือ

1. **สุปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฺโฆ** แปลว่า พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าปฏิบัติดีแล้ว หมายถึง พระสงฆ์สาวกผู้ปฏิบัติตามทางสายกลาง (มัชฌิมปฏิปทา) ไม่หย่อนนัย ไม่ตึงนัย ปฏิบัติไม่ถอยหลัง ปฏิบัติกลมเกลียวกับพระศาสดา ไม่ปฏิบัติเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน
2. **อุสุปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฺโฆ** แปลว่า พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติตรง หมายถึง ไม่ปฏิบัติเป็นคนลวงโลก ไม่มีมายาสาไถย ปฏิบัติมุ่งตรงต่อข้อปฏิบัติอันยังสัตว์ให้ถึงพระนิพพาน ปฏิบัติตรงต่อพระศาสดา และเพื่อนพระสาวกด้วยกัน ไม่มีข้อลี้ลับที่จะปิดบังอำพรางไว้ในใจ
3. **ญายปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฺโฆ** แปลว่า พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติถูกทาง หมายถึง ปฏิบัติไม่ผิดเพี้ยนไปจากหลักคำสอนของพระศาสดา ไม่ผิดไปจากธรรมเนียมอันดีงาม ปฏิบัติถูกต้องตามระเบียบแบบแผน

4. **สามีจิปฏิบัติ** แปลว่า พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติสมควร หมายถึง สมควรที่จะได้รับความเคารพนับถือ เป็นผู้ปฏิบัติตั้งอยู่ในสังวร ปฏิบัติเป็นผู้ตื่นอยู่ คือ รู้ถึงเหตุการณ์อันเป็นไปอยู่ ไม่มมาย รู้จักประพฤติกิริยาทางกาย และวาจาต่อผู้อื่น โดยไม่ทะนงตน มีใจหนักแน่น เพื่อแผ่ มีใจกว้าง ไม่คับแคบ
5. **อาหุเนยฺโย** แปลว่า เป็นผู้ควรแก่ของที่เขานำมาถวาย หรือผู้ควรแก่ของค่านับ หมายถึง เป็นผู้ที่เหมาะสมควรได้รับของถวายและได้รับการแสดงความเคารพ ด้วยเครื่องสักการะเนื่องในเทศกาลต่าง ๆ
6. **ปาหุเนยฺโย** แปลว่า เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ หมายถึง พระสงฆ์สาวกเป็นผู้ที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง และเป็นผู้ปฏิบัติสมควรแล้ว ไม่ว่าท่านจะใคร่จะไปสู่ที่ใด ย่อมยังประโยชน์สุขและประโยชน์เกื้อกูลให้เกิด ณ ที่นั้น ผู้ลือเลื่อง จึงเปิดประตูบ้านต้อนรับด้วยความปิติ ที่ได้พบเห็นอันถือเป็นมงคลในชีวิตอย่างหนึ่ง
7. **ทกฺขิณฺณฺโย** แปลว่า เป็นผู้ควรแก่ทักษิณาทาน หมายถึง พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้บริสุทธฺ์ สมควรที่จะได้รับของบริจาทาน (ทักษิณาทาน) และจะต้องได้รับผลดีอย่างแน่นอน
8. **อณฺุชฌิกรณฺิโย** แปลว่า เป็นผู้ควรแก่การกราบไหว้ หมายถึง พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ประพฤดีปฏิบัติชอบ เป็นผู้บริสุทธฺ์ ย่อมตั้งอยู่ในฐานะที่ควรแก่กระทำอัญชลี คือ การกราบไหว้ให้ความเคารพ ยกย่อง

9. อนุตตรํ ปุณฺณกุเขตฺตํ โลกุตฺตํ แปลว่า เป็นเนื่อนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก ไม่มีเนื่อนาบุญอื่นยิ่งกว่า หมายถึง พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ประพตฺติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติถูกต้องทาง ปฏิบัติสมควร และเป็นผู้บริสุทธิ์ สมควรได้รับการกราบไหว้บูชา การบริจาคตานแก่ท่าน ย่อมมีอานิสงส์มาก คุณพินนาที่มีคินคิสมบูรณ์ด้วยปุโยอันเป็นธาตุอินทรีย์ เมล็ดพืชที่หวานหรือปลูก ลงบนผืนดินนี้ย่อมผลิตผลอย่างสมบูรณ์เต็มเม็ดเต็มหน่วย พระสงฆ์สาวกเหล่านี้ จึงเป็นปฎิภาห (ผู้รับ) ที่ยอดเยี่ยม เป็นที่ปลูกฝังความดีงามและเป็นที่รักษาไว้ ซึ่งความดีงามทั้งปวง

พระสงฆ์สาวกที่มาในบทสังฆคุณ 9 บทนี้ หมายถึงพระอริยบุคคล 4 คู่ 8 บุคคล ซึ่งท่านเหล่านี้ล้วนตั้งอยู่ในมรรคผลทั้งสิ้น คือ

คู่ที่ 1 คือ พระโสดาปัตติมรรค พระโสดาปัตติผล

คู่ที่ 2 คือ พระสกทาคามีมรรค พระสกทาคามีผล

คู่ที่ 3 คือ พระอนาคามีมรรค พระอนาคามีผล

คู่ที่ 4 คือ พระอรหันตมรรค พระอรหันตผล

ประเภทของสังฆคุณมีอะไรบ้าง

กรอบที่ 7

ประเภทของสังฆคุณ 9

สังฆคุณ 9 จัดเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ

1. **อรรถหิตคุณ** คือ คุณความดีเฉพาะพระสงฆ์สาวก

คุณอันนี้ได้แก่ สังฆคุณ 4 บท คือ สุปฏิปันโน

(เป็นผู้ปฏิบัติดี) อุสุปฏิปันโน (เป็นผู้ปฏิบัติตรง)

ญายปฏิปันโน (เป็นผู้ปฏิบัติถูกต้องทาง) สามิจิปฏิปันโน

(เป็นผู้ปฏิบัติสมควร)

2. **ปรหิตคุณ** คือ คุณที่จะพึงเกื้อกูลให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น คุณดังกล่าวได้แก่ สังฆคุณ 5 บทหลัง คือ อานุเนยโย (เป็นผู้ควรแก่ของถวาย) ปาหุเนยโย (เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ) ทักขิเนยโย (เป็นผู้ควรแก่การบริจาทาน) อัญชลิภณียโย (เป็นผู้ควรแก่การกราบไหว้) และอนุตตรัง ปุญญเขตตัง โลกัสสะ (เป็นเนืองนบุญของโลก) การที่ท่านจัดสังฆคุณไว้เพียง 2 ประเภทเช่นนี้ ก็เพราะคุณใน 4 บทต้นนั้น เป็นไปเฉพาะในตัวของพระสงฆ์สาวกเท่านั้น ซึ่งเป็นเครื่องแสดงถึงการปฏิบัติ ปฏิบัติชอบที่เป็นส่วนบุคคล ใครปฏิบัติดีก็เป็นของผู้นั้น จะจำหน่ายแจกหรือโอนไปให้ผู้อื่นไม่ได้ ส่วนคุณของพระสงฆ์ 5 บทหลัง เป็นคุณที่อาจเป็นเครื่อง สงเคราะห์ผู้อื่นได้ เช่น เมื่อพระสงฆ์ได้รับความเคารพนับถือ กราบไหว้ หรือได้รับการสักการะแล้ว ท่านย่อมสงเคราะห์ตอบด้วยการแนะนำ สั่งสอน บอก หนทาง แห่งความดีให้ เป็นต้น

คำชี้แจง ให้นักเรียนอธิบายหัวข้อต่อไปนี้ (ข้อละ 5 คะแนน)

1. พระรัตนตรัยประกอบไปด้วย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
แต่ละอย่างมีคุณเช่นใด อธิบาย

.....

.....

.....

.....

.....

2. สังฆคุณ 9 จัดเป็น 2 ประเภท คือ อัตตหิตคุณ พรหิตคุณ แต่ละประเภทมีคุณ
เช่นใด อธิบาย

.....

.....

.....

.....

.....

ตรวจคำตอบจากเฉลยหน้าถัดไปครับ...

ตรวจคำตอบจากเฉลย

คำชี้แจง ให้นักเรียนอธิบายหัวข้อต่อไปนี้ (ข้อละ 5 คะแนน)

1. พระรัตนตรัยประกอบไปด้วย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
แต่ละอย่างมีคุณเช่นใด อธิบาย

พระพุทธเจ้า มีคุณความดีในฐานะทรงเป็นผู้ตรัสรู้หลักธรรมแล้วนำมาสั่งสอน
ชาวโลกให้รู้ และปฏิบัติตาม

พระธรรม มีคุณความดีในฐานะเป็นหลักความจริงที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ
หรือตรัสรู้ ใครนำไปปฏิบัติก็จะให้ผลตามสมควรแก่การปฏิบัติ

พระสงฆ์ มีคุณความดีในฐานะเป็นพระสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติดี
ปฏิบัติชอบ และเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา

2. สังฆคุณ 9 จัดเป็น 2 ประเภท คือ อตตหิตคุณ พรหิตคุณ แต่ละประเภทมีคุณ
เช่นใด อธิบาย

อตตหิตคุณ คือ คุณความดีเฉพาะพระสงฆ์สาวก คุณอันนี้ได้แก่

สังฆคุณ 4 บท คือ สุปฏิปันโน (เป็นผู้ปฏิบัติดี) อุสุปฏิปันโน (เป็นผู้ปฏิบัติตรง)

ญายปฏิปันโน (เป็นผู้ปฏิบัติถูกต้องทาง) สามิฉิปปฏิปันโน (เป็นผู้ปฏิบัติสมควร)

พรหิตคุณ คือ คุณที่จะพึงเกื้อกูลให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น คุณดังกล่าว ได้แก่

สังฆคุณ 5 บทหลัง คือ อานุนะโย (เป็นผู้ควรแก่ของถวาย) ปาหุณะโย (เป็นผู้ควร
แก่การต้อนรับ) ทักขิณะโย (เป็นผู้ควรแก่การบริจาคทาน) อัญชลิกรณิโย (เป็นผู้

ควรแก่การกราบไหว้) และอนุตตรัง ปุณฺณเขตตัง โลกัสสะ (เป็นเนืองนบุญของโลก)

ถูกหมดทุกข้อใช่ไหมครับ...เก่งจังเลย

แบบทดสอบหลังเรียน

คำชี้แจง เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ข้อใดคือ ความหมายของพระรัตนตรัย
 - ก. พระพุทธเจ้า ข. พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
 - ค. ศีล สมาธิ ปัญญา ง. ดอกไม้ รูป เทียน
2. ข้อใดหมายถึง สาวกของพระพุทธเจ้า
 - ก. พระพุทธรูป ข. พระธรรม
 - ค. พระไตรปิฎก ง. พระสงฆ์
3. เพราะเหตุใดจึงกล่าวว่า พระสงฆ์เป็นตัวอย่างชีวิตของชาวพุทธ
 - ก. เพราะสอนให้ทุกคนช่วยเหลือตนเอง
 - ข. เพราะสอนให้คนละจากตัณหา
 - ค. เพราะสอนให้คนมีความพยายามสร้างอนาคต
 - ง. เพราะสอนให้ทุกคนต้องได้ในทุก ๆ อย่าง
4. หน้าที่หลักของพระสงฆ์ คือข้อใด
 - ก. ศึกษาและเผยแผ่หลักธรรมทางศาสนา ข. สวดมนต์ ภาวนา
 - ค. บำเพ็ญเพียร ง. ทำตัวเองให้เป็นคนดี
5. ข้อใด “ไม่ใช่” คุณความดีของพระสงฆ์สาวก
 - ก. เป็นผู้ควรแก่ของทำบุญ
 - ข. เป็นผู้ควรแก่การกราบไหว้
 - ค. เป็นผู้ควรแก่การจับต้อง
 - ง. เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ

6. พระไตรปิฎก คืออะไร

- ก. คัมภีร์บันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้า
- ข. หนังสือเรียน
- ค. นิทาน

ง. หนังสือบันทึกคำสอนของอิสลาม

7. ข้อใดคือความหมายของ “อริยฐาน”

- ก. การเคารพบูชา ข. การขอพรจากพระ
- ค. ความตั้งใจแน่วแน่ ง. ความเจริญรุ่งเรือง

8. ชายไทยที่มีอายุเท่าไร จึงจะสามารถบรรพชาได้

- ก. 15 ปี ข. 16 ปี
- ค. 18 ปี ง. 20 ปี

9. ใครปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธได้ดีที่สุด

- ก. แนนไปทำบุญเฉพาะวันพระ
- ข. นื่องตื่นแต่เช้าใส่บาตร
- ค. ตุ่ม ไปวัดทุกวัดเพราะแม่บังคับ
- ง. ตีฟังธรรมและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน

10. พระพุทธศาสนาสอนคนไม่ให้ประมาทตามข้อใด

- ก. ฝึกให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก
- ข. ฝึกให้มีสติกำกับตนเองอยู่เสมอ
- ค. ฝึกให้รู้จักทุกข์ สาเหตุแห่งทุกข์ และหนทางพ้นทุกข์
- ง. ฝึกให้มีความชำนาญในการทำงานต่าง ๆ

เฉลยแบบทดสอบ

ก่อนเรียน

1. ง	1. ข
2. ข	2. ง
3. ก	3. ข
4. ค	4. ก
5. ข	5. ค
6. ค	6. ก
7. ง	7. ค
8. ค	8. ง
9. ง	9. ค
10. ข	10. ข

หลังเรียน

